

8. REFORMA PENSIILOR

Obiective și măsuri principale: Reforma vizează implementarea jaloanelor 213 și 214 din PNRR, cu "o reducere a ponderii cheltuielilor în PIB, estimată la 0,18% în 2030 și 0,48% în 2031" (PBTSM, p.72).

Elementele cheie includ:

- Pilonul II de pensii:
 - Creștere graduală contribuției de la 4,75% la 6% până în 2031
 - Digitalizare sistem
 - Diversificare investiții
- Sistem public de pensii:
 - Nouă formulă de calcul
 - Mecanism predictibil de indexare
 - Limitarea pensionării anticipate
 - Stimulente pentru prelungirea vieții active

Calendar de implementare:

- Reformă deja implementată prin noua lege a pensiilor
- Implementare graduală a creșterii contribuției la Pilonul II până în 2031

Impact bugetar estimat:

- -1,8% din PIB pe perioada de prognoză 2025-2031
- Economii estimate: 0,18% din PIB (2030) și 0,48% din PIB (2031)

Lectură critică a reformei propuse:

Reforma sistemului de pensii reprezintă un caz particular în peisajul reformelor structurale din România: este una dintre puținele reforme majore deja adoptate, dar paradoxal, acest lucru nu o face mai puțin problematică. Dimpotrivă, implementarea sa ridică întrebări fundamentale despre sustenabilitatea și echitatea sistemului de pensii în contextul provocărilor demografice și economice ale României.

În primul rând, costurile de tranziție par subestimate. Experiența recalculării pensiilor din ultimele luni arată că impactul bugetar poate fi semnificativ mai mare decât estimările inițiale. În contextul în care execuția bugetară la nouă luni arată deja o pondere de 32,3% a cheltuielilor cu asistența socială în total cheltuieli, orice depășire a estimărilor poate pune în pericol întreaga traiectorie de consolidare fiscală.

Demografia joacă un rol crucial în vulnerabilitatea reformei. România se confruntă cu una dintre cele mai rapide rate de îmbătrânire din UE, agravată de emigrația masivă a populației active. Reforma, deși recunoaște aceste provocări, nu pare să ofere soluții suficient de robuste pentru a gestiona impactul acestor tendințe pe termen lung. Creșterea graduală a contribuției la Pilonul II, deși binevenită, ar putea fi insuficientă pentru a asigura pensii adecvate generațiilor viitoare.

Un aspect particular de îngrijorare este interacțiunea dintre diferitele componente ale reformei. De exemplu, stimulentele pentru prelungirea vieții active s-ar putea dovedi ineficiente în absența unor politici coerente de ocupare pentru vârstnici. Similar, digitalizarea sistemului, deși necesară, ar putea crea probleme de acces pentru categoriile vulnerabile, mai ales în zonele rurale unde infrastructura digitală este precară.

Mai mult, reforma pare să subestimeze dimensiunea socială. Într-o țară unde riscul de sărăcie în rândul vârstnicilor este deja ridicat, orice ajustare a sistemului de pensii trebuie să găsească un echilibru delicat între sustenabilitatea fiscală și adecvarea socială. Formula de calcul propusă, deși mai echitabilă în principiu, ar putea genera efecte neașteptate pentru anumite categorii de beneficiari.

În final, dar nu mai puțin important, rămâne întrebarea fundamentală despre capacitatea sistemului de a rezista presiunilor politice pentru ajustări ad-hoc. Istoria recentă arată că, în ciuda reformelor anterioare, sistemul de pensii a rămas vulnerabil la modificări dictate de ciclul electoral mai degrabă decât de principii actuariale solide.